

УДК 929(477) Ізраїль Леплевський

Вадим ЗОЛОТАРЬОВ*

**Комісар державної безпеки 2-го рангу
Ізраїль Леплевський:
проблеми дослідження біографії**

Мета – на підставі документів особової й архівно-кримінальної справ, особової справи члена ВКП(б), автобіографії і різноманітних особових документів І. Леплевського дослідити його життєвий шлях, виявити розбіжності в архівних документах.

Методологія та методи. Для відтворення основних етапів біографії І. Леплевського були використані антропологічний та просопографічний підхід. Для реалізації зазначеної мети застосовувалися

* *Золотарьов Вадим Анатолійович* – кандидат технічних наук, доцент кафедри інформаційно-мережевої інженерії Харківського університету радіоелектроніки, член обласної редакційної колегії Харківського тому серії «Реабілітовані історією»; V.Zolotaryov@gmail.com; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6414-755X>.

біографічний, проблемно-хронологічний, історико-генетичний методи, методи психологічної та історичної реконструкції.

Висновки. На підставі архівних матеріалів, деякі з них вперше введені у науковий обіг, були докладно проаналізовані біографічні відомості про І. Леплевського, виявлені суттєві розбіжності у висвітленні окремих періодів його життя та «революційних заслуг» в особових документах. Найсуттєвішим стали розбіжності у даті народження – 1894 р. або 1896 р., які виникли через підробку документів батьком І. Леплевського під час мобілізації до російської імператорської армії, і час вступу до лав Комуністичної партії. З'ясовано, що під час обміну партійних документів у 1936 р. І. Леплевський свідомо приписав собі кілька місяців, щоб стати «більшовиком з дореволюційним стажем». Незважаючи на численні неспівпадіння у біографічних відомостях І. Леплевського, вони не стали предметом перевірок ні під час служби в органах державної безпеки, ні після арешту. Автором був складений докладний послужний список І. Леплевського із зазначенням архівних джерел, що дасть змогу дослідникам уточнити біографічні відомості про особу, яка у 1937–1938 рр. очолювала НКВС УСРР.

Ключові слова: репресії, ДПУ, НКВС, Ізраїль Леплевський.

Постать Ізраїля Мойсейовича Леплевського – очільника НКВС УРСР у червні 1937 р. – січні 1938 р. добре відома дослідникам. Вже опублікований нарис про його життєвий шлях¹, докладні біографічні довідки у книгах² та мережі Інтернет³.

¹ Шаповал Ю., Пристайко В., Золотарьов В. ЧК–ГПУ–НКВД в Україні: особи, факти, документи. – К.: Абрис, 1997. – С. 143–186.

² Бажан О., Войналович В. Війна проти власного народу // Літературна Україна. – 1993 р. – 29 липня; Шаповал Ю.І. ЧК–ГПУ–НКВД в Україні – С. 501–502; Кулеш А., Пименов Л., Валахнович И. Руководители органов государственной безопасности Беларуси: Краткий биографический справочник / А. Р. Кулеш. – Минск: Беларуская Энцыклапедыя, 1997. – С. 22–23; Петров Н., Скоркин К. Кто руководил НКВД, 1934–1941: Справочник. – М.: Звенья, 1999. – С. 270–271; Воронов В.Ю., Шишкин А.И. НКВД СССР: Структура, руководящий состав, форма одежды, знаки различия 1934–1937 гг. – М.: ООО Издат. Дом «Русская разведка», 2005. – С. 268; Золотарёв В., Стёпкин В. ЧК–ГПУ–НКВД в Донбассе: Люди и документы 1919–1941. – Донецк: Алекс, 2010. – С. 67–68; Скоркин К.В. Обречены проиграть. (Власть и оппозиция). – М.: ВивидАрт, 2011. – С. 818–819; Тумшиц М., Золотарёв В. Евреи в НКВД СССР 1936–1938. Опыт биографического словаря. – М.: Ун-т Дмитрия Пожарского, 2017. – С. 390–392.

³ Леплевський Ізраїль Мойсейович [Електронний ресурс] // Вікіпедія. – 2019. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9B%D0%B5>

Втім, аналізуючи ці публікації, прискіпливий дослідник помітить деякі розбіжності у висвітленні окремих дат і фактів його життя. Оскільки особливості складання біографічних довідок не передбачають ретельного посилення на джерела через обмеженість місця у виданні, то у дослідників виникає питання – якому джерелу довіряти? Спробуємо розібратися з проблемними місцями його життєпису і відновити основні дати життя та діяльності людини, яка стала уособленням Великого терору в УРСР.

Стандартний біографічний нарис або довідка зазвичай починається з дати і місця народження. Втім, рік народження І. Леплевського достеменно невідомий. В особовій справі, що зберігається у ГДА СБ України, фігурують аж 3 різні роки народження:

І. Леплевський (початок 1920-х рр.), фото з Держархіву Вінницької обл., публікується вперше.

%D0%BF%D0%BB%D0%B5%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D0%86%D0%B7%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BB%D1%8C_%D0%9C%D0%BE%D0%B9%D1%81%D0%B5%D0%B9%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87.; Леплевский Израиль Моисеевич [Электронный ресурс] // Википедия. – 2020. – Режим доступа: https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9B%D0%B5%D0%BF%D0%BB%D0%B5%D0%B2%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D0%86%D0%B7%D1%80%D0%B0%D0%B8%D0%BB%D1%8C_%D0%9C%D0%BE%D0%B8%D1%81%D0%B5%D0%B5%D0%B2%D0%B8%D1%87; Леплевский Израиль Моисеевич [Электронный ресурс] // Краснознамёны. – 2021. – Режим доступа: <https://krasnoznamenci.ru/index.php/stati-o-kavalerakh/94-biografiya-leplevskogo-i-m/71-leplevskij-i-m>.

- 1894 р. – у «Послужному списку для осіб, що перебувають на службі в органах ДПУ»⁴, «Нагородному листі»⁵, складеному у 1929–1930 рр. Крім того, в акті медичного обстеження І. Леплевського⁶ від 6 лютого 1926 р. зазначено, що він «мав 31 рік»;
- 1895 р. – зазначений у машинописній автобіографії⁷. Втім, ймовірно, тут друкарська помилка, цифра майже нерозбірлива і може читатися як «6»;
- 1896 р. – у «Зведенні, які характеризують матеріали по посаді»⁸.

У другому томі особової справи із ГДА СБ України містяться копії двох документів із особової справи, що зберігається в Управлінні реєстрації і архівних фондів Федеральної служби безпеки Російської Федерації за № 305555. Тут також зазначено дві дати народження: у «Послужному списку для осіб, що перебувають на службі в органах ДПУ» – 1896 р.⁹, і датованій березнем 1923 р. автобіографії – 1894 р.¹⁰

У всіх документах «Персональної справи Леплевського Ізраїля Мойсейовича», що зберігається у Державному архіві Вінницької області, зазначений 1894 рік народження: в анкеті «Всеросійського перепису членів Російської комуністичної партії (більшовиків)», заповненій 30 січня 1922 р.¹¹; особовому листку № 269310 обліково-розподільчого відділу ЦК РКП(б), заповненому у 1923 р.¹²; в особистій реєстраційній картці¹³ та автобіографії, датованій 1923 р.¹⁴

⁴ ГДА СБ України, ф. 12, оп. 1, спр. 1309, т. 1, арк. 21.

⁵ Там само, арк. 7.

⁶ Там само, арк. 27

⁷ Там само, арк. 25

⁸ Там само, арк. 12.

⁹ Там само, т. 2, арк. 1.

¹⁰ Там само, т. 2, арк. 7.

¹¹ Держархів Вінницької обл., ф. П-29, оп. 1, спр. 1240, арк. 3.

¹² Там само, арк. 4.

¹³ Там само, арк. 6.

¹⁴ Там само, арк. 8.

У документах з інших архівів також зустрічаємо дві дати народження:

- 1894 р. – в особовій справі члена ВУЦВК середини 1920-х рр.¹⁵; довідці відділу кадрів НКВС СРСР за 1938 р.¹⁶, архівно-кримінальній справі І. Леплевського за 1938 р.¹⁷;
- 1896 р. – у реєстраційному бланку члена ВКП(б) зразка 1936 р.¹⁸, автобіографії, датованій 16 березня 1936 р.¹⁹, газетній статті у «Вістях Центрального виконавчого комітету УРСР»²⁰ за листопад 1937 р.

Метрику про народження І. Леплевського поки відшукати не вдалося. Ймовірно, вона втрачена, оскільки, згідно його слів, у 1914 р.:

«Батько мій, побоюючись репресій за мою приналежність до партії (Бунду. – *Авт.*), а звідти і незадоволення особисто мною, користуючись тим, що всі документи, що доводили мій вік, згоріли, увійшов у якусь угоду з місцевим військовим лікарем, через посередництво якого я був поміщений до призовників, що народилися 1893 року. Тим більше, що за зовнішнім виглядом я цілком підходив. Таким чином, я раніше, ніж треба потрапив на дійсну військову службу[...]»²¹.

Отже, яким би не був справжній рік його народження, при вступі до армії йому вік додали. Можливо також, що він згодом намагався «помолодшати», щоб уникнути закидів у дореволюційній пасивності.

¹⁵ Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (далі – ЦДАВО України), ф. 1, оп. 11, спр. 1369, арк. 3.

¹⁶ Центральный архив Федеральной службы безопасности Российской Федерации (далі – ЦА ФСБ РФ), д. 13557, т. 1, лл. 4–5.

¹⁷ ЦА ФСБ РФ, д. № 13557, т. 2, лл. 174–175.

¹⁸ Российский государственный архив социально-политической истории (далі – РГАСПИ), ф. 17, оп. 99, реєстраційний бланк члена ВКП(б) № 0855591.

¹⁹ Государственный архив Российской Федерации (далі – ГА РФ), ф. 7523, оп. 44, д. 107, л. 188.

²⁰ Ізраїль Мойсейович Леплевський / Вісті Центрального виконавчого комітету УРСР. – 1937. – 18 листопада. – № 265.

²¹ Держархів Вінницької обл., ф. П-29, оп. 1, спр. 1240, арк. 8; ГДА СБ України, ф. 12, оп. 1, спр. 1309, т. 1, арк. 25.

Із місцем народження І. Леплевського питань не виникало. Це був Брест-Литовськ – адміністративний центр Брестського повіту Гродненської губернії Російської імперії (нині м. Брест – адміністративний центр Брестської області Республіки Білорусь). За даними першого всеросійського перепису 1897 р., у місті мешкало 46 568 осіб, із них 30 260 (65%) сповідували іудейську віру²².

В усіх відомих автору документах І. Леплевський по-батькові Мойсейович. Втім, його старший брат Григорій Мойсейович Леплевський в списку членів Установчих зборів за 1917 р. записаний як делегат від РСДРП(б) по Могилівській окрузі Герш Мовшович Леплевський²³, що дозволяє стверджувати, що батька Ізраїля насправді кликали Мовш.

Григорій Леплевський у офіційній автобіографії для книги писав, що батько працював робітником на місцевій тютюновій фабриці. Після її закриття, перебрався до Варшави, а потім знову повернувся до Бреста. Однак

«за своєю професією він роботи знайти не міг і утримання родини, дуже численної, 9 осіб, цілком лягло на вельми енергійну, підприємливу мати, яка добувала засоби до існування дрібною крамничною торгівлею [...]»²⁴.

У 1936 р. Ізраїль Леплевський у партійній анкеті²⁵ й автобіографії²⁶ підкреслив пролетарське походження батьків, хоча в анкеті «Всеросійського перепису членів Російської Комуністичної партії (більшовиків)» писав інше²⁷:

²² Первая всеобщая перепись населения Российской империи 1897 года / под ред. Н. А. Тройницкого; изд. Центр. стат. ком. М-ва внут. дел. – [СПб.], 1897–1905. – С. 44.

²³ Политические деятели России. 1917. Биографический словарь. – М.: БРЭ, 1993. – С. 398

²⁴ Леплевский Г.М. Автобиография / Григорий Моисеевич Леплевский // Деятели СССР и революционного движения России: энциклопедический словарь. – М.: Сов. энциклоп., 1989. – С. 511.

²⁵ РГАСПИ, ф. 17, оп. 99, реєстраційний бланк члена ВКП(б) № 0855591.

²⁶ ГА РФ, ф. 7523, оп. 44, д. 107, л. 188; РГАСПИ, ф. 17, оп. 99, реєстраційний бланк члена ВКП(б) № 0855591.

²⁷ Держархів Вінницької обл., ф. П. 29, оп. 1, спр. 1240, арк. 3.

Таблиця 1. Національне та соціальне походження

Відношення до опитуваного	Основна професія або заняття, посада, чин	Положення у промислі (господар з найманими робітниками, господар – одинак; найманий робітник; особа «вільної» професії; домовласник, хатня господарка)	Національність
Дід (з батьківської сторони)	<i>Не пам'ятає</i>		
Батько	<i>Бакалійний торговець</i>	<i>Господар-одинак</i>	<i>Єврей</i>
Мати	<i>Хатня господиня</i>	<i>Господар-одинак</i>	<i>Єврей</i>

От в чому він був завжди непохитним – так це як у визначенні рідної мови – єврейської²⁸, та освіти – самоук²⁹. Заслуговують на увагу і релігійні переконання І. Леплевського. Він зазначив, що «невіруючий з 13 років»³⁰. Водночас писав, що мав «батька – закінченого безбожника» та «вкрай релігійну матір»³¹.

В автобіографії Ізраїль Мойсейович писав, що через важке матеріальне становище родини

«ледве досягши 12-ти річного віку, не маючи жодної освіти, крім досягнутих самоосвітою найелементарніших пізнань науки, як писати і читати, змушений був поступити до шапкової майстерні, звідки, побувши два роки, через недостатність отримуваної платні пішов і почав працювати службовцем, точніше робітником, складу аптекарських товарів»³².

Докладнішої інформації про початок його професійної кар'єри поки не маємо. Але у документах зафіксована плутанина із датами та місцем роботи. В одних документах: робітник шап-

²⁸ Держархів Вінницької обл., ф. П-29, оп. 1, спр. 1240, арк. 3; ЦДАВО України, ф. 1, оп. 11, спр. 1369, арк. 3.

²⁹ Держархів Вінницької обл., ф. П-29, оп. 1, спр. 1240, арк. 8.

³⁰ Там само, арк. 3.

³¹ *Леплевский Г.М.* Автобиография. – С. 512.

³² Держархів Вінницької обл., ф. П-29, оп. 1, спр. 1240, арк. 8.

кової майстерні у 1909–1911 рр.³³; в інших – робітник-шапкар у 1908–1910 рр.³⁴ Втім, якщо І. Леплевський дійсно почав працювати у 12-річному віці, то народився він у 1896 р. Різняться в деталях і дати його роботи на аптекарському складі: 1909–1914 рр.³⁵, 1910–1914 рр.³⁶, 1911–1914 рр.³⁷

Свою цивільну професію Леплевський визначав як «прикажчик» і писав, що був членом спілки торгівельно-промислових службовців 1912 р.³⁸ і що,

«будучи цілком безграмотним, не говорячи вже про політичну освіту, але керуючись такою свідомістю, у 1909 р. вступив членом до єдиної існуючої в Бресті політичної організації “Бунд”, в якій перебував до 1914 р., тобто до призову на діючу військову службу»³⁹.

Військовий призов, як вже відзначалося, відбувся завдяки клопотанню батька. Враховуючи початок Першої світової війни, здається дивним, що сховати сина від можливих переслідувань поліції Мовш Леплевський вирішив в пороховому диму на фронті. Сам же Ізраїль писав, що солдатчину

«відбував на фронті у 3-му Кавказькому прикордонному полку до Жовтневої революції 1917 року»⁴⁰.

І тут виникає нова проблема – де саме І. Леплевський проходив військову службу? Здавалося б все просто – рядовим, ефрейтором 3-го Кавказького прикордонного піхотного полку Зведеної Кавказької прикордонної дивізії 7-го Кавказького армійського корпусу на Турецькому фронті з листопада 1914 р. по жовтень 1917 р. Саме такі відомості власноручно записані в анкеті «Всеросійського перепису членів Російської комуністичної партії (більшовиків) 1922 р.». Там же відзначалося, що під

³³ РГАСПИ, ф. 17, оп. 99, реєстраційний бланк члена ВКП(б) № 0855591.

³⁴ ЦДАВО України, ф. 1, оп. 11, спр. 1369, арк. 5.

³⁵ Держархів Вінницької обл., ф. П-29, оп. 1, спр. 1240, арк. 3.

³⁶ ЦДАВО України, ф. 1, оп. 11, спр. 1369, арк. 5 зв.

³⁷ РГАСПИ, ф. 17, оп. 99, реєстраційний бланк члена ВКП(б) № 0855591.

³⁸ ЦДАВО України, ф. 1, оп. 11, спр. 1369, арк. 5.

³⁹ Держархів Вінницької обл., ф. П-29, оп. 1, спр. 1240, арк. 8.

⁴⁰ Там само.

час військових дій брав участь у 28 перестрілках і рукопашних боях, за що отримав Георгіївський хрест 4-го ступеню⁴¹.

Втім, у реєстраційному бланку члена ВКП(б) 1936 р. зазначено, що з жовтня 1914 р. по червень 1917 р. І. Леплевський був рядовим 154-го Дербентського полку та 3-го прикордонного полку на Турецькому фронті⁴², а в особовій справі члена ВУЦВК зазначено, що у 1914–1917 рр. був рядовим 3-го Бессарабського полку⁴³.

154-й піхотний Дербентський полк входив до складу 1-го Кавказького армійського корпусу і перебував на Турецькому фронті. Цілком ймовірно, що деякий час І. Леплевський там дійсно служив. Відомо, що на фронті він перехворів малярією⁴⁴. Можливо, саме після одужання був переведений до 3-го Кавказького прикордонного піхотного полку. Але 3-го Бессарабського полку у складі Російської імператорської армії не існувало. Був 129-й піхотний Бессарабський Його Імператорської Високості великого князя Михайла Олександровича полк, який до 1914 р. дислокувався у Києві, а потім воював у Східній Пруссії. До того ж 7-й окремий Кавказький армійський корпус був організований лише у лютому 1917 р. з 2-го Кавказького кавалерійського корпусу. Останній, в свою чергу, виник у липні 1916 р. з Азербайджано-Ванського загону, організованого у липні 1915 р. на базі Азербайджанського загону⁴⁵.

Отже, із середини 1920-х рр. І. Леплевський приховував свій чин єфрейтора і Георгіївський хрест. Не лічило чекісту та більшовику геройствувати «за Віру, Царя та Вітчизну».

Більшовиком І. Леплевський став на Кавказі:

«Перебуваючи на військовій службі, на початку Лютневої революції був обраний головою полкового комітету і головою комі-

⁴¹ Держархів Вінницької обл., ф. П-29, оп. 1, спр. 1240, арк. 3 зв.

⁴² РГАСПИ, ф. 17, оп. 99, реєстраційний бланк члена ВКП(б) № 0855591.

⁴³ ЦДАВО України, ф. 1, оп. 11, спр. 1369, арк. 5.

⁴⁴ ГДА СБ України, ф. 12, оп. 1, спр. 1309, т. 1, арк. 27

⁴⁵ Кавказские армейские корпуса (1878–1918) [Электронный ресурс] // Путеводители по российским архивам – Режим доступа: <https://guides.rusarchives.ru/funds/16/kavkazskie-armeyskie-korpora-1878-1918>.

тету Ванського гарнізону у Туреччині. У квітні або травні 1917 р., будучи відряджений до м. Тифліс за більшовицькою літературою, увійшов членом до РСДРП(б) більшовиків»⁴⁶.

І тут виникають чергові розбіжності в документах – цього разу раз з місяцем вступу до РСДРП(б). Отримати дореволюційний партійний стаж (тобто до Лютневої революції 1917 р.) було заповітною мрією багатьох більшовиків. Боротьба йшла не за місяці, а за тижні перебування у партії. Тому трохи дивує забудькуватість І. Леплевського в автобіографії від 1923 р. – квітень або травень 1917 р. Втім, в анкеті «Всеросійського перепису членів Російської комуністичної партії (більшовиків) 1922 р.» зазначений березень 1917 р.⁴⁷ В «особовому листку членів РКП(б)»⁴⁸, особовій справі члена ВУЦВК⁴⁹ та автобіографії, датованій 16 березня 1936 р.⁵⁰, зазначений квітень 1917 р. У списку делегатів XVII з'їзду ВКП(б) з вирішальним голосом за 1934 р. – взагалі знаходимо цікавий запис «до жовтня 1917 р.»⁵¹.

Висновок напрашується сам собою – документально довести час свого вступу до партії І. Леплевський не міг, але під час обміну партійних документів у 1936 р. задекларував... лютий 1917 р.⁵² Перевіряти всемогутнього наркома внутрішніх справ Білоруської СРР у Мінську не стали і зарахували йому омріяний дореволюційний стаж.

Враховуючи постійні розбіжності у життєписі І. Леплевського та не маючи змоги з'ясувати істину, знову процитуємо його автобіографію:

«Після повернення в полк (у м. Ван з Тифлісу. – *Авт.*) у жовтневій дні став переслідуватися з боку офіцерства полка та гарнізону

⁴⁶ Держархів Вінницької обл., ф. П-29, оп. 1, спр. 1240, арк. 8.

⁴⁷ Там само, арк. 3 зв.

⁴⁸ Там само, арк. 4 зв.

⁴⁹ ЦДАВО України, ф. 1, оп. 11, спр. 1369, арк. 5.

⁵⁰ ГА РФ, ф. 7523, оп. 44, д. 107, л. 188.

⁵¹ XVII съезд Всесоюзной Коммунистической партии (б). 26 января – 10 февраля 1934 г. Стенографический отчет. [Электронный ресурс] // М.: Партиздат, 1934. – Режим доступа: <http://resource.history.org.ua/item/0014577>.

⁵² РГАСПИ, ф. 17, оп. 99, реєстраційний бланк члена ВКП(б) № 0855591.

як більшовик. На мою адресу сипалися різні погрози, якщо я не зникну з полку. Але загрози лишалися тільки загрозами, оскільки я був оточений досить міцним комуністичним осередком, з яким офіцерству доводилося рахуватися. Все ж таки для того, щоб позбутися мене, я був викликаний командиром полку. Він запропонував мені у якості ситуації, що склалася, поїхати у відпустку, давши для цього 80 рублів грошей, через що мені в силу необхідності довелося погодитися. І я поїхав до матері у Катеринослав»⁵³.

Відзначимо, що автобіографії І. Леплевського з 1-го тому особової справи з ГДА СБ України та з персональної справі з Вінниці ідентичні, за винятком вищенаведеного абзацу. У «подільській» версії вищезгаданий абзац про «відправку у відпустку» відсутній. Не личило безстрашному більшовику тікати з полку та ще брати у класових ворогів гроші.

Поки І. Леплевський воював за імперські інтереси на Турецькому фронті, до його рідного Брест-Литовська впритул наблизилися німецькі війська. Російське командування залишило місто без бою, фортецю підірвало, населення виселило, а 7–8 серпня 1915 р. місто вщент спалило. Із 3670 будинків згоріло 2500. Біженцям довелося рятуватися пішки⁵⁴. Родина Леплевських упродовж доби була повністю розорена та перебралася на південь Російської імперії. Батько влаштувався на тютюнову фабрику у Ростові-на-Дону⁵⁵, а мати оселилася у Катеринославі.

Під час відвідин матері І. Леплевський став членом військової організації Катеринославського губкому РСДРП(б) і брав участь «у захопленні влади [...] та придушенні гайдамацького повстання»⁵⁶.

При цьому знову суттєво плутався у датах свого перебування у збройному загоні катеринославських більшовиків: грудень

⁵³ ГДА СБ України, ф. 12, оп. 1, спр. 1309, т. 1, арк. 25.

⁵⁴ Коршунов С. Город-призрак. Как одна империя сожгла Брест-Литовск, а вторая разобрала на кирпичи [Электронный ресурс] / Станислав Коршунов // Zerkalo.io. – 2019. – Режим доступа: <https://virtualbrest.ru/news68853.php>.

⁵⁵ Леплевский Г.М. Автобиография. – С. 512.

⁵⁶ ГА РФ, ф. 7523, оп. 44, д. 107, л. 188.

1917 – квітень 1918 рр.⁵⁷; липень 1917 – січень 1918 рр.⁵⁸; жовтень 1917 – березень 1918 рр.⁵⁹

Збройний виступ більшовиків у Катеринославі проти законної центральної української влади, що відбувся 27–29 грудня 1917 р. (за новим стилем 9–11 січня 1918 р.), І. Леплевський подав як «гайдамацьке повстання». Він також не конкретизував: на якій саме бойовій ділянці він бився з українськими військами та чим займався після встановлення більшовицької влади. Знаємо лише, що після того, як увечері 3 квітня 1918 р. більшовики залишили Катеринослав⁶⁰, він був евакуйований та

«призначений серед інших товаришів до Саратова, звідки почала моя діяльність в Чека»⁶¹.

На початку травня 1918 р. Саратов став справжньою перевалочною базою для українських більшовиків, які зигзагоподібним шляхом відступу через Ростов-на-Дону і Царицин опинилися на Поволжі. Деяких відряджали до Самари та Москви, більшість лишалася у місті. У місцевій губернській ЧК працювало чимало «політичних емігрантів» з України: завідувач відділу по боротьбі зі спекуляцією С. І. Покко⁶², уповноважений по боротьбі з контрреволюцією Н. Я. Боярський⁶³, інспектор С. М. Цикліс⁶⁴, помічник коменданта І. С. Судаков⁶⁵. І. М. Леплевському ж дісталася скромна посада реєстратора зброї⁶⁶.

⁵⁷ Держархів Вінницької обл., ф. П. 29, оп. 1, спр. 1240, арк. 3.

⁵⁸ РГАСПИ, ф. 17, оп. 99, реєстраційний бланк члена ВКП(б) № 0855591.

⁵⁹ ЦДАВО України, ф. 1, оп. 11, спр. 1369, арк. 6.

⁶⁰ *Аверин В.* Октябрьская революция в Екатеринославе (сентябрь 1917 – апрель 1918 гг.) / В. Аверин // *Летопись революции. Журнал по истории КП(б)У и Октябрьской революции на Украине.* – Харьков: Госиздат Украины, 1927. – № 5 (26) – 6 (27). – С. 129.

⁶¹ Держархів Вінницької обл., ф. П-29, оп. 1, спр. 1240, арк. 8.

⁶² *Золотарьов В.А.* ЧК–ДПУ–НКВС на Харківщині. Люди та долі. 1919–1941 / В. Золотарьов. – Харків, Фоліо, 2003. – С. 63.

⁶³ ЦДАВО України, ф. 1, оп. 11, спр. 264, арк. 5.

⁶⁴ Там само, ф. 288, оп. 7, спр. 1820, арк. 5.

⁶⁵ РГАСПИ, ф. 17, оп. 108, облікова картка члена КПРС № 06476812

⁶⁶ ГДА СБ України, ф. 12, оп. 1, спр. 1309, т. 1, арк. 22.

16–19 травня 1918 р. у Саратові стався збройний конфлікт між місцевим гарнізоном і Саратовською Радою, що відмовилася видати червоноармійцям запасний комплект обмундирування перед відправкою на Уральський фронт. Поступово економічні вимоги переросли у політичні, до червоноармійців приєдналися праві есери та колишні офіцери, почалися збройні сутички. Спочатку перевага була на боці повстанців, але за допомогою прибулих з Москви, Пензи та Балашова червоноармійців заколот вдалося придушити. Втрати обох сторін складали 30 загиблих і 36 поранених⁶⁷. Згідно свідчень І. Леплевського, він «брав активну участь у придушенні есерівського повстання у якості командира чекістського загону»⁶⁸.

Втім, у численних публікаціях про це повстання немає згадки ні про самого Ізраїля Мойсейовича, не про чекістський загін.

25 травня 1918 р. одночасно на Волзі та Уралі почався виступ чехословацького корпусу. Саме у цей час І. Леплевський вирішив перебраться до Самари, де його брат Григорій працював товаришем (заступником. – *Авт.*) голови губернського виконкому та міг сприяти його кар'єрному росту:

«На моє особисте прохання [...] був відряджений до м. Самара, де працював мій брат, і до якої прибув в день захоплення міста чехословаками, про рух яких в Саратові не було жодних відомостей»⁶⁹.

Отже, до Самари І. Леплевський прибув 8 червня 1918 р. Саме того дня місто захопили війська чехословаків і Комуча (Комітету членів установчих зборів. – *Авт.*). У місті залишилося чимало більшовиків, які не встигли втекти та перейшли на нелегальне становище⁷⁰. Одним з них був Г. Леплевський, який, згідно свідчень голови Самарського губвиконкому В. Куйбишева, у ніч пе-

⁶⁷ Хроника революционных событий в Саратовском Поволжье. 1917–1918 гг. – Саратов: Приволж. кн. изд-во, 1968. – С. 271.

⁶⁸ Держархів Вінницької обл., ф. П-29, оп. 1, спр. 1240, арк. 8.

⁶⁹ Там само.

⁷⁰ Минкина Н.Л. В большевистском подполье // Боевое прошлое: Воспоминания / Н. Л. Минкина. – Куйбышев: Куйбыш. кн. изд-во, 1989. – С. 16–19.

ред відступом не був у штабі і, куди він подівся, було невідомо⁷¹. Сам же Григорій Мойсейович згодом відзначав що у Самарі «у нелюдських умовах відсидів чотири місяці у підпіллі»⁷².

Доступні нам джерела не містять жодних відомостей про підпільну роботу братів Леплевських у Самарі. Маємо лише «конкретні» спогади Ізраїля Мойсейовича:

«Лишаючись у підпіллі, я також продовжував свою діяльність, а з приходом радянських військ був обраний членом тимчасового Революційного комітету, після чого отримав призначення для роботи до місцевої чека»⁷³.

Тимчасовий революційний комітет Рад у Самарі діяв лише три дні – 7–9 жовтня 1918 р. – та припинив своє існування у день захоплення міста червоними військами. Отже, вельми проблематично, щоб Ізраїль Мойсейович встиг у ньому попрацювати. Напевно, йшлося про Самарський губернський революційний комітет Рад, що діяв з 9 жовтня до 14 грудня 1918 р. та вирішував питання, пов'язані із забезпеченням роботи радянських установ і скликання губернських з'їздів рад⁷⁴.

Саме у жовтні 1918 р.⁷⁵ відновив свою чекістську кар'єру І. Леплевський, який писав, що

«в якості помічника завідувача секретно-оперативного відділу та, будучи обраним, виконував обов'язки голови об'єднаного комуністичного осередку співробітників і батальйону губчека. Мені неодноразово доводилося виїздити на придушення есерівсько-куркульських повстань, оплотом яких, головним чином, було село Черкаси»⁷⁶.

⁷¹ Чешско-Словацкий (Чехословацкий) корпус. 1914–1920: док. и матер. Т. 2: Чехословацкие легионы и Гражданская война в России. 1918–1920 гг. – М.: Кучково поле, 2018. – С. 256.

⁷² Леплевский Г. М. Автобиография. – С. 512.

⁷³ Держархів Вінницької обл., ф. П-29, оп. 1, спр. 1240, арк. 8.

⁷⁴ Самарский губернский революционный комитет советов (1917–1918) [Электронный ресурс] // Управление государственной архивной службы Самарской области – Режим доступа: <https://archive.samregion.ru/cgaso/map/sssр/management/10923/>.

⁷⁵ РГАСПИ, ф. 17, оп. 99, реєстраційний бланк члена ВКП(б) № 0855591.

⁷⁶ Держархів Вінницької обл., ф. П-29, оп. 1, спр. 1240, арк. 8.

Тут йдеться про так звану «чапанну війну» (чапан – селянський каптан), антирадянське селянське повстання, що розпочалося 5 березня 1919 р. у прифронтових Казанській, Симбірській та Самарській губерніях Східного фронту. За різними оцінками, у повстанні брало участь 100–150 тис. осіб⁷⁷. У с. Кінель-Черкаси повстання було придушено 22 березня 1919 р.⁷⁸

Втім, у І. Леплевського бажання продовжувати боротьбу з контрреволюцією в Поволжі не було:

«[...] на моє прохання я був відряджений у розпорядження Катеринославського губкому. По приїзду до місця призначення, я захворів на висипний тиф, і в той час, коли ще лежав у ліжку, місто було зайнято денікінцями. Тому після одужання мені знову довелося брати участь у підпільній роботі, будучи членом Центрального Бюро Фракції з організації комуністичних осередків у професійних організаціях. З приходом же червоних отримав призначення до Катеринославської губЧК»⁷⁹.

Як бачимо, біографія І. Леплевського до 1920 р. досить запутана і мала б викликати чимало запитань у співробітників відділу кадрів. Але до призначення М. Єжова наркомом внутрішніх справ СРСР співробітники такого високого рангу, як І. Леплевський, спеціальній перевірці не підлягали. Коли ж стали перевіряти – то дехто позбавився не лише посади, а й життя. Хоча, схоже, його це обминуло – у нас не має жодних даних, які хоча б побіжно свідчили про його проблеми через запутане минуле.

Але на допиті 16 липня 1938 р. колишній начальник 5-го (особливого) відділу УДБ УНКВС по Одеській області Б. С. Глузберг-Боскіс свідчив, що у листопаді 1937 р. він був викликаний до Києва начальником секретаріату НКВС УРСР Е. О. Інсаровим

«по особистому питанню Леплевського у зв'язку з проведенням його до Верховної Ради СРСР. Кандидатура Леплевського викликала через неясну його автобіографію низку здивованих питань

⁷⁷ Гражданская война и военная интервенция в СССР: Энциклопедия / глав. ред. С. С. Хромов. – М.: Сов. энциклоп., 1980. – С. 648.

⁷⁸ Самарская губерния в годы Гражданской войны (1918–1920 гг.): док. и матер. – Куйбышев, 1958. – С. 124.

⁷⁹ Держархів Вінницької обл., ф. П-29, оп. 1, спр. 1240, арк. 8.

на робітничих передвиборних зібраннях. Задавалися питання, звідки він родом, його соціальне становище та інше. Інсаров разом зі мною підправив на липу автобіографію Леплевського і все ж таки заявив, що писати про те, що він (Леплевський. – *Авт.*) походить з Польщі не слід, оскільки це може викликати недовіру до нього»⁸⁰.

Хто знає, чи дійсно ця розмова мала місце, але у газетних нарисах, присвячених кандидату у депутати Верховної Ради СРСР 1-го скликання І. Леплевському, відсутня інформація про його місце народження, перебування у лавах Бунду, обставини потрапляння до Російської імператорської армії, перебування у захопленій чехословаками та білими Самарі⁸¹.

Із грудня 1919 р. життєвий шлях і основні дати життя І. Леплевського можна чітко відстежити за його послужним списком:

- Із грудня 1919 р. до 1920 р. – уповноважений 1-ї групи Катеринославської губернської НК⁸². До 28 лютого 1920 р. тимчасово виконував обов'язки завідувача Секретного відділу Катеринославської губернської НК, справи здав і приступив до виконання обов'язків уповноваженого⁸³.
- 25 серпня 1921 р. «за правильно взяту технічну постановку ведіння слідства [...] у справі петлюрівської організації» нагороджений Катеринославським губернським виконавчим комітетом золотим годинником і портсигаром⁸⁴.
- 26 серпня 1920 р. призначений помічником завідувача секретного відділу і членом Колегії Катеринославської губернської НК⁸⁵. 27 грудня 1920 р. призначений начальником особливого відділу з суміщенням посади завідувача секретного відділу Катеринославської губернської НК⁸⁶.

⁸⁰ ГДА СБ України, м. Одеса, спр. 026907, т. 1, арк. 61.

⁸¹ Ізраїль Мойсейович Леплевський / Чорноморська комуна (Одеса). – 1937. – 18 листопада; Ізраїль Мойсейович Леплевський / Вісті Центрального виконавчого комітету УРСР. – 1937. – 18 листопада 1937 р.

⁸² ГДА СБ України, ф. 12, оп. 1, спр. 1309, т. 1, арк. 22.

⁸³ Там само, арк. 22 зв.

⁸⁴ ГДА СБ України, м. Миколаїв, особова справа 3385, т. 2, арк. 2.

⁸⁵ ГДА СБ України, ф. 12, оп. 1, спр. 1309, т. 1, арк. 22 зв.

⁸⁶ Там само.

- 17 січня 1921 р. призначений т. в. о. начальника активної частини особливого відділу Катеринославської губернської НК⁸⁷. 15 лютого 1921 р. приступив до ліквідації особливого відділу та передачі його майна та особового складу до Катеринославської губернської НК⁸⁸.
- 23 травня 1921 р. призначений членом Колегії й завідувачем секретно-оперативної частини Катеринославської губернської НК⁸⁹. 27 липня 1921 р. призначений заступником голови Катеринославської губернської НК, із суміщенням посади начальника адміністративно-організаційного відділу⁹⁰.
- 20 березня 1922 р. призначений т. в. о. голови Катеринославської губернської НК⁹¹.
- 23 березня 1922 р. у зв'язку з залишенням О. Трепалова на посаді голови Катеринославської губернської НК І. Леплевський повернувся до виконання своїх прямих обов'язків⁹².
- 23 травня 1922 р. приступив до виконання обов'язків т. в. о. начальника Катеринославського губернського відділу ДПУ⁹³.
- 24 травня 1922 р. затверджений начальником Катеринославського губвідділу ДПУ⁹⁴. Із 4 по 6 листопада 1922 р. за сумісництвом виконував обов'язки начальника Секретно-оперативної частини Катеринославського губвідділу ДПУ⁹⁵.
- 6 лютого 1923 р. призначений начальником Подільського губернського відділу ДПУ⁹⁶.
- 10 лютого 1923 р. постановою ВУЦВК «за видатну роботу в органах НК–ОДПУ» нагороджений орденом «Красного Знаме-

⁸⁷ ГДА СБ України, ф. 12, оп. 1, спр. 1309, т. 1, арк. 22 зв.

⁸⁸ Там само.

⁸⁹ Там само.

⁹⁰ Там само, т. 2, арк. 4.

⁹¹ Там само, т. 1, арк. 22 зв.

⁹² Там само.

⁹³ Там само.

⁹⁴ Там само, т. 2, арк. 4.

⁹⁵ Там само, т. 1, арк. 23.

⁹⁶ Там само.

- ни»⁹⁷ (за ліквідацію цілого ряду контрреволюційних організацій, ліквідацію «справи 140», знищення банди Іванова у Кривому Розі)⁹⁸. Відповідний наказ Революційної Військової Ради РРФСР № 100 датується 1924 р.⁹⁹, знак ордена № 12539.
- 18 лютого 1923 р. передав справи новому начальнику Катеринославського губвідділу ДПУ і відбув до Вінниці¹⁰⁰.
 - 27 лютого 1923 р. прийняв справи і посаду начальника Подільського губвідділу ДПУ¹⁰¹. 31 жовтня 1924 р. нагороджений знаком «Почётной работник ВЧК-ГПУ (V)» за № 142¹⁰². 5 серпня 1925 р. зарахований до резерву призначень ДПУ УСРР¹⁰³.
 - 27 жовтня 1925 р. прийняв справи і посаду начальника Одеського окружного відділу ДПУ і за сумісництвом начальника 26-го прикордонного загону ОДПУ СРСР¹⁰⁴.
 - 28 грудня 1927 р. на честь 10-ї річниці органів НК-ДПУ «[...] за самовіддану роботу в органах НК-ДПУ, активну і самовіддану боротьбу з контрреволюцією, шпигунством і бандитизмом» нагороджений ВУЦВК почесною бойовою зброєю з надписом на золотій дощечці та знаком X років НК-ДПУ¹⁰⁵.
 - 30 червня 1929 р. здав справи й посаду начальника Одеського окружного відділу ДПУ і начальника 26-го Одеського прикордонного загону¹⁰⁶.
 - 1 липня 1929 р. прибув до Харкова та призначений заступником начальника Секретно-оперативного управління (СОУ) ДПУ УСРР з правами члена Колегії ДПУ УСРР¹⁰⁷.

⁹⁷ ГДА СБ України, ф. 12, оп. 1, спр. 1309, т. 1, арк. 29.

⁹⁸ Там само, арк. 20.

⁹⁹ Сборник лиц, награждённых орденом Красного Знамени и почётным революционным оружием. – М.: Гос. воен. изд-во, 1926. – С. 139.

¹⁰⁰ ГДА СБ України, ф. 12, оп. 1, спр. 1309, т. 1, арк. 23

¹⁰¹ Там само, т. 2, арк. 4.

¹⁰² Там само, т. 1, арк. 29.

¹⁰³ Там само.

¹⁰⁴ Там само, арк. 31.

¹⁰⁵ Там само.

¹⁰⁶ Там само, арк. 29.

¹⁰⁷ Там само, арк. 23 зв.

- 13 листопада 1929 р. – затверджений членом Колегії ДПУ УСРР на об'єднаному засіданні Ради народних комісарів і Економічної наради УСРР¹⁰⁸.
- 9 грудня 1929 р. призначений начальником СОУ ДПУ УСРР з правами члена Колегії ДПУ УСРР¹⁰⁹. 31 грудня 1930 р. наказом ОДПУ СРСР № 477 призначений начальником СОУ ДПУ УСРР (після реорганізації органів ОДПУ СРСР)¹¹⁰.
- 16 серпня 1931 р. наказом ОДПУ СРСР № 225 призначений заступником начальника ОВ ОДПУ СРСР¹¹¹. 18 серпня 1931 р. здав справи та посаду у ДПУ УСРР і відбув у розпорядження ОДПУ СРСР¹¹².
- 22 листопада 1931 р. наказом ОДПУ СРСР № 674 призначений начальником ОВ ОДПУ СРСР¹¹³. 7 вересня 1932 р. нагороджений орденом «Красного Знамени»¹¹⁴ за № 82 (2).
- 10 вересня 1932 р. наказом ОДПУ СРСР № 711/с І. М. Леплевський за сумісництвом був призначений членом Мобілізаційної наради при Колегії ОДПУ СРСР¹¹⁵.
- 4 грудня 1932 р. «[...] з метою швидкого поліпшення роботи органів ДПУ УСРР» І. Леплевський, залишаючись начальником Особливого відділу ОДПУ СРСР, прибув до Харкова терміном на 6 місяців у розпорядження особливоуповноваженого в Україні – заступника голови ОДПУ СРСР В. Балицького¹¹⁶.

¹⁰⁸ ГДА СБ України, ф. 12, т. 1, спр. 1309, арк. 14.

¹⁰⁹ Там само, арк. 23 зв.

¹¹⁰ В 1931 р. І. Леплевський виконував обов'язки начальника Особливого відділу Українського військового округу та Особливого відділу ДПУ УСРР, що підтверджується численними оперативними документами, втім, наказ про його призначення поки не виявлений, а в особовій справі ця інформація відсутня.

¹¹¹ ГДА СБ України, ф. 12, оп. 1, спр. 1309, т. 2, арк. 6.

¹¹² Там само, т. 1, арк. 23 зв.

¹¹³ Там само, т. 2, арк. 6.

¹¹⁴ Известия ЦИК Союза ССР и ВЦИК. – 1932. – 8 сентября.

¹¹⁵ Лубянка: Органы ВЧК–ОГПУ–НКВД–НКГБ–МВД–КГБ. 1917–1991. Справочник / под ред. акад. А. Н. Яковлева; авт.-сост.: А. И. Кокурин, Н. В. Петров. – М., МФД, 2003. – С. 55.

¹¹⁶ ГДА СБ України, ф. 12, спр. 408, т. 3, арк. 84

- 20 грудня 1932 р. наказом ОДПУ СРСР за № 1179 нагороджений «Почётным знаком ВЧК–ГПУ (XV)».
- 18 лютого 1933 р. політбюро ЦК КП(б)У опитом ухвалило постанову «Про голову ДПУ УСРР», де «погодилося» з постановою політбюро ЦК ВКП(б) від 17 лютого того ж року про призначення заступника голови ОДПУ СРСР В. Балицького головою ДПУ УСРР – повпредом ОДПУ СРСР в Україні та призначило заступників голови ДПУ УСРР К. Карлсона і І. Леплевського¹¹⁷.
- 20 лютого 1933 р. призначений заступником голови ДПУ УСРР наказом ОДПУ СРСР¹¹⁸, того ж дня, згідно із постановою президії ВУВЦК, призначений заступником голови ДПУ УСРР¹¹⁹.
- 20 березня 1933 р. політбюро ЦК ВКП(б) надало право розглядання справ з повстанства та контрреволюції в Україні «із застосуванням вищої міри соціального захисту» трійці у складі голови ДПУ УСРР В. Балицького та його заступників К. Карлсона та І. Леплевського¹²⁰.
- 5 січня 1934 р. наказом ОДПУ СРСР № 2002 він був призначений повноважним представником ОДПУ СРСР по Саратовському краю¹²¹. 15 липня 1934 р. призначений начальником УНКВС по Саратовському краю (після розформування ОДПУ СРСР й утворення НКВС СРСР).
- 10 грудня 1934 р. призначений наркомом внутрішніх справ Білоруської РСР.
- 26 листопада 1935 р., згідно із постановою Центрального виконавчого комітету і Ради народних комісарів СРСР № 25/2542, затверджену постановою політбюро ЦК ВКП(б) «Про присвоєнні спеціальних звань керівному складу Головного

¹¹⁷ ЦДАГО України, ф. 1, оп. 1, спр. 281, арк. 194.

¹¹⁸ ГДА СБ України, ф. 12, оп. 1, спр. 1309, т. 1, арк. 23 зв.

¹¹⁹ Постанова ВУЦВК «Про настановлення т.т. Карлсона К.М. і Леплевського І.М. на заступників голови ДПУ УСРР» від 20 лютого 1933 р. // Харківський пролетар. – 1933. – № 37. – 21 лютого.

¹²⁰ Сталинское Политбюро в 30-е годы: сб. док. / сост.: О. В. Хлевнюк, А. Б. Квашонкин, Л. П. Кошелева, Л. А. Роговая. – М.: АИРО-XX, 1995. – С. 63.

¹²¹ ГДА СБ України, ф. 12, оп. 1, спр. 1309, т. 2, арк. 6.

управління державної безпеки та військових звань командному та політичному складу Головного управління прикордонної та внутрішньої охорони НКВС СРСР», начальнику управління НКВС по Білоруській РСР і наркому внутрішніх справ Білоруської РСР І. Леплевському було присвоєно звання комісара державної безпеки 2-го рангу¹²².

- 14 лютого 1936 р. на честь 15-ї річниці прикордонної охорони НКВС нагороджений орденом «Красной Звезды»¹²³ за № 877.
- 28 листопада 1936 р. наказом НКВС СРСР № 00383 призначений начальником ОВ ГУДБ НКВС СРСР¹²⁴ (із 25 грудня 1936 р. особливий відділ став 5-м відділом).
- 14 червня 1937 р. наказом НКВС СРСР № 968 призначений народним комісаром внутрішніх справ УРСР. 15 червня 1937 р. приступив до виконання обов'язків наркома.
- 2 липня 1937 р. політбюро ЦК КП(б)У опитом ухвалило постанову «Про Народного Комісара Внутрішніх Справ УРСР»: «Згідно із рішенням ЦК ВКП(б), провести у радянському порядку рішення про звільнення Балицького В.А. від обов'язків Наркома Внутрішніх Справ УРСР і затвердження Народним Комісаром Внутрішніх Справ УРСР тов. Леплевського І.М. Постанову ЦВК УРСР в газетах не публікувати»¹²⁵.
- 22 липня 1937 р. «за зразкове та самовіддане виконання найважливіших завдань Уряду» нагороджений орденом «Ленина»¹²⁶ за № 3467.

¹²² Лубянка. Сталин и ВЧК–ГПУ–ОГПУ–НКВД. Архив Сталина. Документы высших органов партийной и государственной власти. Январь 1922 – декабрь 1936 / сост.: Хаустов В.Н., Наумов В.П., Плотникова Н.С. – М.: МФД, 2003 – С. 693.

¹²³ Постановление ЦИК СССР «О награждении орденами Союза СССР пограничных частей, командного и красноармейского состава пограничной охраны НКВД и колхозников-активистов пограничных районов» от 14 февраля 1936 г. // Известия ЦИК Союза ССР и ВЦИК. – 1936. – 15 февраля.

¹²⁴ ГДА СБ України, ф. 12, оп. 1, спр. 1309, т. 2, арк. 6.

¹²⁵ ЦДАГО України, ф. 1, оп. 1, спр. 440, арк. 12.

¹²⁶ Постановление ЦИК СССР «О награждении тт. Бельского Л.Н., Волкова М.Д., Волынского С.Г., Гендина С.Г. и других» от 22 июля 1937 г. // Правда. – 1937. – 23 июля.

- 12 грудня 1937 р. був обраний депутатом Верховної ради СРСР першого скликання по Одесько-Ворошилівській виборчій окрузі.
- 25 січня 1938 р. наказом НКВС СРСР № 138 призначений начальником 6-го (транспортного) відділу ГУДБ НКВС СРСР¹²⁷.
- 22 лютого 1938 р. нагороджений медаллю «XX лет Рабоче-крестьянской Красной армии» за № 24832.
- 26 квітня 1938 р. заарештований у Москві, згідно ордеру № 2457 за підписом 1-го заступника наркома внутрішніх справ СРСР М. П. Фріновського. На момент арешту проживав за адресою: м. Москва, вул. Серафимовича, буд. 2, кв. 12¹²⁸.

28 липня 1938 р. справу І. Леплевського було розглянуто у закритому судовому засіданні виїзної сесії Військової колегії Верховного Суду СРСР (голова – армійський юрист В. Ульріх, члени – дивізійний військовий юрист Й. Нікітченко та дивізійний військовий юрист А. Горячев, секретар – військовий юрист 1-го рангу А. Костюшко).

Судове засідання розпочалося о 15.00 і тривало 20 хвилин. Ізраїль Мойсейович свою провину визнав повністю та підтвердив свідчення, дані на попередньому слідстві. В останньому слові заявив, що просити про поблажливість йому важко, але, якщо суд врахує його позитивну роботу, то благає зберегти йому життя. Суд «позитивну роботу» не врахував та, згідно статей 58-1 п. «б», 58-8 і 58-11 Кримінального кодексу РРФСР, засудив Леплевського Ізраїля Мойсейовича, 1894 р. н., уродженця м. Брест-Литовський, єврея, на смерть¹²⁹. Вирок було виконано того ж дня у Москві.

¹²⁷ 28 березня 1938 р. політбюро ЦК ВКП(б) ухвалило постанову про реорганізацію ГУДБ НКВС СРСР, втім наказом НКВС СРСР це реформування було оформлено наказом НКВС СРСР № 000362 від 9 червня 1938 р.. В ордері на арешт Леплевського вказана його посада – начальник 6-го відділу ГУДБ НКВС СРСР.

¹²⁸ Центральный архив Федеральной службы безопасности Российской Федерации (ЦА ФСБ РФ), д. 13557, т. 1, л. 1.

¹²⁹ ЦА ФСБ. РФ, асд І. М. Леплевського Н-13557, т. 1, л. 116–117.

REFERENCES

1. Figatner, Yu. (Ed.). (1989). Deyateli SSSR i revolyutsionnogo dvizheniya Rossii: entsiklopedicheskiy slovar'. Moskva: Sov. Entsiklopediya. [In Russian].
2. Khlevnyuk, O., Kvashonkin, A., Kosheleva, L., Rogovaya, L. (Comps.). (1995). Stalinskoye Politbyuro v 30-ye gody. Sbornik dokumentov. Moskva: AIRO-XX. [In Russian].
3. Kulesh, A., Pimenov, L., Valakhnovich, I. (1997). Rukovoditeli organov gosudarstvennoy bezopasnosti Belarusi: Kratkiy biograficheskiy spravochnik. Minsk: Belorusskaya Entsiklopediya. [In Russian].
4. Petrov, N., Skorkin, K. (1999). Kto rukovodil NKVD, 1934–1941: Spravochnik. Moskva: Zven'ya. [In Russian].
5. Shapoval, Y., Prystayko, V., Zolotaryov, V. (1997). CHK–HPU–NKVD v Ukrayini: osoby, fakty, dokumenty. Kyiv: Abrys. [In Ukrainian].
6. Skorkin, K. (2011). Obrecheny proigrat'. (Vlast' i oppozitsiya). Moskva: VividArt. [In Russian].
7. Tumshis, M., Zolotaryov, V. (2017). Yevrei v NKVD SSSR 1936–1938. Opyt biograficheskogo slovarya. Moskva: Universitet Dmitriya Pozharskogo. [In Russian].
8. Volobuev, P.V. (Ed.). (1993). Politicheskiye deyateli Rossii. 1917. Biograficheski slovar'. Moskva, Bol'shaya Rossiyskaya entsiklopediya. [In Russian].
9. Voronov, V., Shishkin, A. (2005). NKVD SSSR: Struktura, rukovodyashchiy sostav, forma odezhdy, znaki razlichiya 1934–1937 gg. Moskva: OOO Izdatel'skiy Dom «Russkaya razvedka». [In Russian].
10. Yakovlev, A. (Ed.), Kokurin, A., Petrov, N. (2003). Lubyanka: Organy VCHK–OGPU–NKVD–NKGB–MVD–KGB. 1917–1991. Spravochnik. Moskva: MFD. [In Russian].
11. Zolotaryov, V., Stepkin, V. (2010). CHK–GPU–NKVD v Donbasse: Lyudi i dokumenty 1919–1941. Donetsk: Aleks. [In Russian].

Zolotaryov Vadym. Commissioner of State Security of the 2nd rank Izrail Leplevsky: biography problems

The aim, on the basis of documents of personal and criminal cases, the Communist Party files, autobiographies, and various personal documents of I. Leplevski to investigate the main dates of life and activity, to identify discrepancies in the archival documents, and compile a documented biographical reference.

Methodology and methods Reconstructing the main stages of Leplevski's biography, the author used an anthropological and prosopographic approach. Biographical, problem-chronological, concrete-search, historical-genetic methods and methods of psychological and historical reconstruction were used to implement the above objective.

Conclusions. The author analyzed in detail biographical information about Leplevsky on the basis of archival materials, some of which were first introduced into scientific circulation, and found significant discrepancies in the coverage of certain periods of his life and «revolutionary merits» in personal documents. The most essential difference is a date of birth discrepancy (1894 or 1896), which arose as a result of document forgery by Leplevsky's father during mobilization for the Russian Imperial Army and the time of his joining the Communist Party. It was discovered that when his documents as a member of the Communist Party were exchanged in 1936, Leplevsky consciously added a few months to himself in order to become a «Bolshevik with a pre-revolutionary background. Despite numerous discrepancies in Leplevsky's biographical information, it was not checked either during his service in the state security organs or after his arrest. The author compiled a detailed service record of Leplevsky with an indication of archival sources, which will allow researchers to clarify the biographical information about the man who in 1937–1938 was the head of the NKVD of the Ukrainian SSR

Key words: repression, DPU, NKVD, Israel Leplevsky.